

Јевто М. Миловић

ЈЕДНА ГЕОГРАФСКА КАРТА ЦРНЕ ГОРЕ

Од 14. марта 1840. г. до 12/24. априла 1845. г. живио је на Цетињу Хрват Данило Кокотовић. Он је „при правитељству црногорском у чиновником био и за то све време владајући се често своју дужност прижељно, вјешто и тачно извршавао”.¹ Кад је Кокотовић доспио у Црну Гору, није донедавно било тачно познато. Захваљујући богатој историјској грађи из Хисторијског архива у Задру, Државног архива («Haus-, Hof- und Staatsarchiv») и Ратног архива («Kriegsarchiv») у Бечу, у стању смо да објаснимо Кокотовићев долазак на Цетиње.

Данило Кокотовић пошао је 14. марта² 1840. г. тајно из Котора у Црну Гору и одмах је постао Његошев учитељ њемачког језика и ситуационог цртања. Познати аустријски шпијун капетан Фридрих Орешковић јавио је 20. марта 1840. г. барону Фердинанду Шалеру:³ „Има већ неколико дана откако се налази на Цетињу неки извјесни Данило Кокотовић, под именом Филип Вуковић, кога је Владика узео у своју службу као учитеља њемачког језика и цртања топографских карата. Овај Кокотовић, рођен у хрватској војној граници, био је официр у царској аустријској војсци и прије неколико година једноставно је отпуштен из Пјешадинског пука Бакоњи; потом се био упутио у Шпанију и био се примио службе у војсци код Дон Карлоса гдје је поново био добио официрски чин. Пошто се одметнуо шпански генерал Марота, [Кокотовић] се вратио преко Француске у Италију и баш је сад хтио да пође за Скадар и да ступи у турску службу. Тада га је случајно овдје упознао брат Владике Црне Горе и он га је наговорио да се одавде крене на пут преко Црне Горе. Дошавши [ко?] на Цетиње, секретар Милаковић

¹ „Свидјетелство” Филипу Вуковићу, издано на Цетињу 12/24. априла 1845. г., Архивско одјељење Државнога музеја на Цетињу, „Посебна акта”, 1845.

² Све датуме наводимо по новом календару.

³ Види мој чланак „Његошев учитељ њемачког језика и цртања”, *Побједа* од 4. августа 1951, год. VIII, број 183, стр. 2—3.

је [Кокотовићу] саопштио да је Владици потребан учитељ њемачког језика и одмах га је упитао да ли хоће да се прими ове службе. Пошто му је било стало до тога да добије било какво намјештење, јер је био сасвим без хљеба, тај му је приједлог врло добро дошао и он га је радо прихватио; он добија за први мах годишњу плату од 200 форинти поред бесплатног стана и јела за Владичиним столом. Идеја да промијени своје име потиче од самог Владике који је можда мислио да се то мора урадити због тога што је Кокотовић раније био аустријски официр. Иако Владика не намјерава да постигне никакву политичку сврху, примајући у службу ову индивидуу, ипак мислим да нећу погријешити ако себи дозволим да ове детаље са страхопоштовањем ставим до Вашег високог и благородног знања. Ја сам лично познавао у Италији овога Кокотовића као официра код Пјешадијског пука Бакоњи, и он ми се недавно овдје на пролазу лично представио; стога ми је његов боравак на Цетињу у извјесном погледу пожељан, јер ћу га можда моћи искористити за контролисање вијести које повремено долазе из Црне Горе и којима је потребно објашњење”.

По доласку на Цетиње, Кокотовић се обратио которском поглавару Габријелу Ивачићу и затражио од њега одобрење да може и убудуће да остане у Црној Гори. Ивачић се 20. новембра 1840. г. обратио једним дописом Губернијалном предсједништву у Задру. Он је јавио Губернијалном предсједништву да се Данило Кокотовић тајно упутио у Црну Гору и да је ступио у службу као Његошев учитељ њемачког језика и цртања. Ивачић је саопштио да га је Кокотовић замолио да му одобри да може убудуће да живи на Цетињу. Он мисли да Кокотовићеву жељу треба испунити и напомиње Губернијалном предсједништву у Задру да је и Његош, „приликом свога недавног доласка у Котор”, топло препоручио Кокотовићеву молбу.

Пошто је Данило Кокотовић изјавио писмено Предсједништву главне команде у Загребу да ће се, у случају ако се разријеша аустријскога држављанства, одрећи свога имања у Војној граници, које би му припало смрћу његова оца, у корист својих сродника, па и свих других полагања права на неко наслеђе у аустријској држави, — Дворски ратни савјет, у споразуму с Тајном, царском, дворском и државном канцеларијом, одобрио је Данилу Кокотовићу да се пресели из Аустрије у Црну Гору.

Данило Кокотовић је, под именом Филипа Вуковића, сад могао мирно да живи на Цетињу, да поучава Његоша из њемачког језика и цртања „топографских карата” и да ради као чиновник „при управитељству црногорском”.

У своме подужем извјештају далматинском гувернеру Јохану фон Турском од 10. јула 1840. г. каже, између осталог, Фридрих Орешковић: „Владика има велику жељу за знањем и непрестано настоји да надокнади своје образовање које му не-

достаје; он говори прилично течно француски, а сад учи и њемачки језик и да црта топографске карте”.

Познати пруски ботаничар др Вилхелм Ебел, који је био у Црној Гори од 29. маја до 9. јуна 1841. г., износи у свом путопису »Zwölf Tage auf Montenegro« сљедеће: „Нарочито су ме интересовали неки пробни списи, цртежи планова и сликарски радови, које је био израдио лично млади Владика. Први [радови] били су на њемачком језику. Митрополит се труди да научи још [тај језик] поред талијанског и француског језика, које он, осим свога матерњег језика, говори врло течно и лијепо. Сви ови показани научни и умјетнички продукти говоре у прилог како похвалном Владичином стремљењу тако и његовом умјетничком укусу, који је пробуђен образовањем и његовим необичним способностима”.

Барон Фердинанд Шалер пише 9. јуна 1841. г., под бројем 44/п., Губернијалном предсједништву у Задру, између осталог, и ово: „Кокотовић поучава Владика из ситуационог цртања и прича се да већ [Владика] показује значајне успјехе... Овога Хрвата Владика много цијени... Њих двојица су пријатељи”. По ријечима енглеског путописца Џона Гарднера Вилкинсона, који је посјетио Цетиње око половине мјесеца септембра 1844. г., Његош је тада „разумио њемачки”. Енглеz А. А. Патон имао је прилику да у Сплиту 1847. г. поведе кратак разговор с Његошем. На Патона је Његош оставио јак утисак. По изјавама Патоновим, Његош је говорио, „осим свога матерњег језика, француски, талијански и њемачки и имао је велику жеђ за знањем и врло добар литерарни укус”.

За вријеме проучавања историјске грађе у Ратном архиву (»Kriegsarchiv«) у Бечу, која се односи на владаре и главаре Црне Горе, нашли смо неколико географских карата наше земље. Др Рудолф Шмит (Rudolf Schmit) прикупио их је из разних архивских фондова на једно мјесто и пописао у својој књизи »In den Beständen der Kartensammlung des Kriegsarchivs vorhandene Kartenwerke von Jugoslawien« (Wien, 1932). Ми смо снимили све те карте Црне Горе и објавићемо их на једном другом мјесту. Оваје доносимо ксерокопију карте Црне Горе (»Karte von Montenegro«) која се налази у Ратном архиву у Бечу под сигнатуром: »В IIIа 245-2«. Karte von Montenegro / 1:276.000. 1 lith. Bl.«. Испод те карте Црне Горе написано је готски: »Diese Karte soll von einem Adjutanten des Vladika Namens Vukovich verfertigt seyn«. То значи да је ту карту, по свој прилици, саставио Његошев „ађутант” Филип Вуковић Кокотовић. Четрдесетих година прошлога стољећа заиста није било никога на Цетињу осим Филипа Вуковића ко би се знао бавити цртањем географских карата. Вуковић је, уосталом, поучавао Његоша да црта „топографске карте”. И више је него вјероватно да је и Његош помагао Вуковићу при састављању ове карте. Познато

је да је и Теодор Карачај тражио помоћ од Његоша кад је правио географску карту Црне Горе.

Поставља се сад питање: кад је начињена та карта Црне Горе? На њој није означена година њеног настанка. У бечком Ратном војном архиву («Kriegsarchiv») води се под годином 1839. Она, по свој прилици, није могла настати те године, јер је Филип Вуковић живио на Цетињу од 14. марта 1840.⁴ до 12/24. априла 1845. г. Он је, вјероватно, израдио ту топографску карту након јула 1841. г. кад су коначно биле повучене границе између Аустрије и Црне Горе. Интересантно је овдје споменути да је на тој карти означено да припадају нашој земљи Грахово и мала острва у Скадарском језеру Врањина и Лесендро и да та географска карта у много чему личи карти Црне Горе коју је израдио 1838. г. Ј. П. Ковалевски и која се појавила 1841. Филип Вуковић је, свакако, могао знати за ту карту Ковалевскога.

⁴ Као чиновник „при правитељству црногорском“ Филип Вуковић је писао и службена писма. Преводио је на њемачки језик и писао својом руком готицом и понеко Његошево писмо. Сачувани су од њега њемачки преводи Његошевог писма Димитрију Павловичу Татишчеву од 6. маја 1840. г. и Његошевих писма аустријској Тајној, царској, дворској и државној канцеларији од 19/31. јануара 1840. и од 19/31. јануара 1844. г., чије смо оригинале пронашли у аустријском Државном архиву («Haus-, Hof- und Staatsarchiv») у Бечу. Филип Вуковић писао је својом руком и Његошеву пјесму „Штирмер’ лети на колима“, коју је наш пјесник испјевао у Сплиту 5/17. јануара 1844. на свом путу за Беч.